

MUSIKALSKE LIVBÅTER

Foto Claus Ørntoft og Malene Pedersen

Fotomontasje av gallionsfigurer

KLASSISK MUSIKKMAGASIN HAR BEDT GEIR JOHNSON PRESENTERE SITT NYE PROSJEKT, *LIFE-BOATS*, MED BILLEDHUGGER MARIT BENTHE NORHEIM, SOM HAN HAR SAMARBEIDET MED SIDEN 1996. AV HABILITETSGRUNNER HAR HAN IKKE KUNNET PROMOTERE EGEN KOMPOSITORISK VIRKSOMHET HER HJEMME.

Tekst Geir Johnson

Foto Claus Ørntoft, Malene Pedersen, Niels Fabæk

I en stor låve på det jyske bondelandet femten minutters biltur fra Hirtshals, har en norsk billedkunstner etablert sitt skulpturverksted gjennom snart tyve år sammen med sin danske billedhuggermake. Der lager Marit Benthe Norheim sine bevegelige skulpturer

i det store format. Og musikk har vært en helt sentral del av hennes virksomhet, både som inspirasjonskilde og del av arbeidene.

Det sies jo ofte at arkitektur er stivnet musikk – og ikke minst innen moderne musikk har sammenhengen mellom musikk og visualitet vært påpekt en rekke ganger. Går man tilbake til renessansen var denne forbindelsen mellom kunststartene under-

forstått; alle kunstnere brukte de samme underliggende prinsipper, slik som det gylne snitt var essensielt både for skulptøren Michelangelo og komponisten Gabrieli. I vår tid er denne sammenhengen blitt gjenopplaget, og man kan nevne forbindelser som arkitekten Le Corbusier og hans assistent, senere komponist Iannis Xenakis, eller andre komponisters forhold til matematikk, slik som

inspirasjonen fra kaosteori for mange komponister i de siste tyve år. Men skulptur og musikk?

Etter snart tretti års søken er Norheim stadig i bevegelse; på vei bort fra et fastlåst kunstbegrep i retning en kunst som integrerer menneskelig erfaring gjennom innsamling av historier, tanker og skjebner. Hun reflekterer disse innspillene tilbake gjennom kunstverk som forundrer, forvirrer, forarger – og forandrer. For hva er dette? Er det «moderne»? Er det «feministisk»? Er det «kitsch»? Eller er det, som en eldre mann sa da han opplevde noen av Norheims rullende camping-kvinner, med musikalsk ledsagelse av Siri Torjesen og Trio

Mediæval på torget i i den nordjyske byen Hjørring tidlig en lørdag morgen: «Det er sgu' kunst, det her!»

LIVBÅTER OG MUSIKK

Alle snakker om «kunst i det offentlige rom» for tiden. Det er et sesamsesam i kunstformidling – det å skulle treffe publikum «der de er». Det finnes til og med en egen institusjon – KORO – som skal sørge for å få kunsten «ut til folket» i Norge, på nye steder og i nye sammenhenger. Men få komponister har vel opplevd å få sin nyskrevne musikk avspilt på campingplasser, på fergeleier eller flytende på elver, eller presentert på de ytterste klipper mot Nordishavet.

Det er slike sammenhenger Marit Benthe Norheim er blitt en mester i å skape for kunsten, der hun stadig lager verk som forviller seg inn i de underligste sammenhenger, og der de treffer mennesker – mange mennesker. Minst 250.000 opplevde våre *Campingkvinner* i løpet av det europeiske kulturhovedstadsåret i Stavanger i 2008. Siden da har de reist uavbrutt, bl.a. i Finnmark, til Reykjavik Arts Festival i Island, og på kryss og tvers i Danmark, det siste året i regi av Aalborg Universitet, med overvintring på deres campus på Sydhavnen i København. Der står de nå daglig åpne og spiller i universitetets åpningstider.

«Mitt skip er lastet med Lengsel»

Støpeprosessen

Og nå skaper Norheim livbåter; et prosjekt som ble innledet i 2008, og som kommer til å vare inntil båtene er sjøsatt på de europeiske kanaler, kanskje en gang i 2015, eller 2016, eller 2017. Hvem vet? Hvert prosjekt må finansieres fra grunnen, og Marit Benthe Norheim har ikke valgt minste motstands vei. Hun inngår heller ikke kompromisser overfor den kunstneriske ideen. Prosjektet *Life-Boats* skal bestå av tre skulpturer i betong, formet som tolv meter lange skip, som skal være fullt sjødyktige og kunne seiles for egen motorkraft på europeiske vannveier. Så hva er hun egentlig?

FLYTENDE HISTORIER

For meg er Marit Benthe Norheim en oppdagelsesreisende i menneskelig erfaring. Gjennom årene er det blitt tydeligere i hennes valg av tematikk at hun går stadig mer konkret til verks for å bruke sine skulpturer til å fortelle historier – ekte, sterke historier. Slik som i *Life-Boats*, der hun gjennomfører intervjuer med nitten kvinner som alle er over 70 år, og som hver har sin historie å fortelle, hva enten de har bakgrunn som moteikon fra Sør-Afrika under apartheidregimet, som del av den tyske okkupasjonsmakten i Polen under 2. verdenskrig eller som kona til en vestlig krigsfotograf i Vietnam. Deres historier blir grunnlaget for

spektakulære kvinnereiser gjennom menneskelig erfaring.

Mens gamle seilskip hadde gallionsfigurer i front, har Marit Benthe Norheim valgt å gjøre dem til skipet selv. Den danske sosiologiprofessor Ann-Dorthe Christensen har sagt det slik om Marit Benthe Norheims flytende arbeider:

«Gallionsfiguren har gjennom tidene vært et symbol på beskyttelse av skip. Den ene av livbåtene får nitten beskyttere, med hver sin unike historie. Utover det å ta vare på skipet, fungerer de kvinnelige gallionsfigurene som beskyttere mot sneversyn, undertrykkelse og intoleranse. De representerer ikke forskjellige nasjoner, men er i stedet ambassadører for det transnasjonale og for kulturelle møter på tvers av landegrensene.»

Som en av de nitten kvinnene sier det i en samtale under arbeidet med Marit Benthe Norheim: «I don't feel at home when I'm home. But I feel at home when I'm away from home». Er dette kanskje den nye transglobale erfaring som ganske mange av oss kommer til å dele i det 21. århundre?

MENNESKELIG ERFARING

Dette er noe av grunnlagsmaterialet for *Life-Boats*, og er en typisk måte for Marit Benthe å samle inn erfaringer på. Som komponist må man

ta stilling til hvordan dette kan integreres i ens egen prosess.

Gjennom femten år har jeg hatt gleden av å lage musikk til Marit Benthe Norheims prosjekter – det ene større enn det andre – fra begynnelsen med de fem gallionsfigurene på Unions renseanlegg i Skien i 1996, via seksten rullende engler i Kulturkirken Jakob og på Londons Trafalgar Square i 2000, til fem rullende *Campingkvinner* for Stavanger Europeiske Kulturhovedstad i 2008. Nå er turen kommet til å skape musikk for livbåter. Er det mulig, kan man spørre seg. Og det spør jeg meg selv hver dag: Er det mulig? Jeg vet ikke, men kan ikke annet enn forsøke. For livbåtene er jo en metafor for livet selv, for det å reise, for flukten inn i det ukjente, som jo tross alt er essensen i alt skapende arbeid.

Og hvorfor spør så Marit Benthe Norheim en mann om å lage musikken til dette? Kanskje svaret er så enkelt som at det ikke er noe annet enn menneskelig erfaring hun ønsker å tematisere, tross alt. 📷

GEIR JOHNSON er komponist, skribent og kunstnerisk rådgiver. Han har vært sentral i utviklingen av en rekke ensembler, festivaler og kulturengasjement i hele landet, og er initiativtaker og kunstnerisk leder for Transposition, et norsk-vietnamesisk musikkamarbeid som er finansiert av Utenriksdepartementet.

KLASSISK MUSIKKMAGASIN

Følg en sprek 15-åring på Facebook!

1999–2014

Følg oss på Facebook

WWW.KLASSISKMUSIKKMAGASIN.NO